

RIIHIMÄEN VUODEN 1918 TAPAHTUMIEN MUISTOMERKIT

1918 tapahtumissa kuolleille, niin punaisille kuin valkoisille, on Riihimäelle pystytetty useita muistomerkkejä. Osa niistä sijaitsee Riihimäen hautausmaalla, osa muualla.

Riihimäen vankileirillä kuolleita on haudattu Riihimäen hautausmaalle ja Lepolan puistoon Juppalaan. Heitä on haudattu myös kotipaikkakunnilleen, mutta osan hautapaikka on tuntematon.

Riihimäen vankileiri oli yksi suurimmista sotavankileireistä.

Valkoiset valtasivat saksalaisten joukkojen toimesta Riihimäen punaisilta 22.4.1918. Valtauksen jälkeen paikkakunnalta ja lähiseudulta otettiin runsaasti vankeja. Vankeja tuli myös suuria määriä Riihimäen ulkopuolelta. Heitä alettiin sijoittamaan kasarmialueelle. Syntyi Riihimäen vankileiri.

Enimmillään siellä oli 8500 punavankia joista leirillä kuoli yli 1000, teloitettuja oli 141. Syy suureen kuolleisuuteen oli leirillä vallinneet olot, majoitustilojen ja ruoan puute ja niistä johtuneet erilaiset taudit. Syyskuussa 1918 vankileiri muuttui pakkotyölaitokseksi, joka toimi aina vuoteen 1920 saakka. Viimeiset kuritushuonevangit siirrettiin Tammisaareen, Turkuun ja Lappeenrantaan.

Vankileirillä kuolleiden muistoksi ovat riihimäkeläiset työväenjärjestöt pystyttäneet kaksi muistomerkkiä.

Hautausmaan muistomerkki pystytettiin vuonna 1922 Mäntymäelle, josta se siirrettiin 1939 hautausmaalle.

Juppalaan Lepolan puistoon pystytettiin muistomerkki vuonna 1950.

Juppalan 1918 muistomerkki

Muistomerkki sijaitsee puolustusministeriön omistamalla maalla, Tienhaaran asuntoalueella Heinonpolulla olevassa puistossa. Rautatien varressa oleva puisto mainitaan kartoissa nimellä Lepola. Alue on alkujaan hankittu venäläisen varuskunnan hautausmaaksi vuonna 1913 jolloin se jo on saanut nimen Lepola. Kutsumanimi ”Juppalan 1918 muistomerkki” tulee todennäköisesti kaupunginosan nimestä.

Muistomerkissä on teksti ”1918 kaatuneiden punaisten muistolle, Riihimäen työväenjärjestöt 1950”

Lepolan puistoalue on itse asiassa vankileirin hautausmaa. Viralliseksi hautausmaaksi Lepolan vihki Porvoon tuomiokapitulin määräyksestä 23.9.1918 pakkotyölaitoksen pappi ja kasvatusjohtaja Urho Valtari. Lepolaan on haudattuna 174 punavankia, lähinnä sairauksiin leirillä kuolleita mutta myös teloitettuja. Leirillä kuolleita punavankeja on todennäköisesti haudattuna myös muualle varuskunta-alueelle.

Hautapaikalle pystytettiin työväenjärjestöjen toimesta yhteistyössä kaupungin kanssa muistomerkki. Muistomerkkin suunnitteli Eemil Kekäläinen ja rakensi Riihimäen hautakiviveistämö. Pystytyksestä vastasi SKDL:n kunnallisjärjestön ja Sos.dem. kunnallisjärjestön yhteinen hautatoimikunta. Muistomerkki rahoitettiin kunnallisjärjestöjen omalla rahoituksella ja lääninhallituksen luvalla suoritetulla keräyksellä. Muistomerkkin paljastustilaisuus Lepolassa oli 3.9.1950. Tilaisuudessa muistomerkki luovutettiin Riihimäen kauppalalle.

Lepolan puiston ja muistomerkkin hoidosta vastaa Riihimäen kaupunki, hautausmaan muistomerkkin hoidosta Riihimäen seurakunta.

Hautausmaan 1918 muistomerkki

Muistomerkin tekstinä on ”1918 Kansalaissodan uhreille, pystyttänyt Riihimäen työväestö”

Vuonna 1918 kaatuneita ja teloitettuja punaisia haudattiin joukko-hautoihin silloin Mäntymäkenä tunnetulle paikalle. Hautausmaa sijaitsi nykyisen Kuoppakadun kohdalla Hirsimäessä.

Työväenjärjestöjen toimesta Mäntymäelle pystytettiin muistomerkki vuonna 1922. Kansalaissodasta oli kuitenkin niin vähän aikaa että tunteet kävivät vielä kuumina eivätkä kaikki hyväksyneet muistomerkkin pystyttämistä. Muistomerkki räjäytettiin heti pystyttämisen jälkeen. Se pystytettiin kuitenkin uudelleen ja se oli Mäntymäellä aina vuoteen 1939 saakka.

Riihimäen kaupungin toimesta vuonna 1939 Mäntymäeltä siirrettiin Riihimäen hautausmaalle yhteensä 165 vainajan jäännökset sinne jo aiemmin haudattujen lisäksi. Samassa yhteydessä hautausmaalle siirrettiin myös muistomerkki.

Erkylän punaisten hauta

Erkylässä käydyssä taistelussa kaatuneiden neljän punaisen hauta on Erkylän Ilonummessa.

Kartanon metsänhoitaja uusi hautapaikan vuonna 1988, jolloin siihen tehtiin luonnonkivistä hautakumpu ja pystytettiin luonnonkivi.

Kivessä on kiinnitettynä neljä rautaista ristiä ja vuosiluku 1918.

**Hausjärven Erkylässä 21.4.1918
käydyn taistelun muistoksi on
Erkylän kartanon puistoon
(yksityiselle maalle) pystytetty
kaksi muistomerkkiä.**

Taistelussa kaatuneista saksalaisista neljä on haudattu kartanon puistoon. Heidän haudallaan on muistokivi nimikaiverruksineen.

Kiveen on kiinnitetty suuri koristemiekka ja saksalainen kypärä.

**Riihimäen hautausmaalla on Riihimäen taisteluissa
kaatuneiden saksalaisten muistomerkki.**

Muistomerkin hankki aikanaan suojeluskunta. Muistomerkki pystytettiin hautapaikalle Rautatienpuistoon vuonna 1920 josta se ja kaatuneiden jäännökset siirrettiin jatkosodan jälkeen hautausmaalle.

**Muistomerkissä on teksti ”Kiitollisuudella vapauden
puolesta kaatuneille sankareille”.**

**Hautausmaalla on myös
Lottajärjestön pystyttämä
Riihimäen vankileirissä
murhattujen valkoisten
muistomerkki.**

**Hautausmaalla oleva
saksalaisten muistomerkki**

Lähteet:

*Jari Lehtoväre: Riihimäen varuskunnan historia osa I
Jouko Hoffren – Kalevi Penttilä: Riihimäen historia I
Riihimäen työväen hautatoimikunnan pöytäkirjat
Kuvat: Eeva Tuominen ja Pentti Auvinen*

*Työväenperinteen Tutkimus ry
Pentti Auvinen 2009*